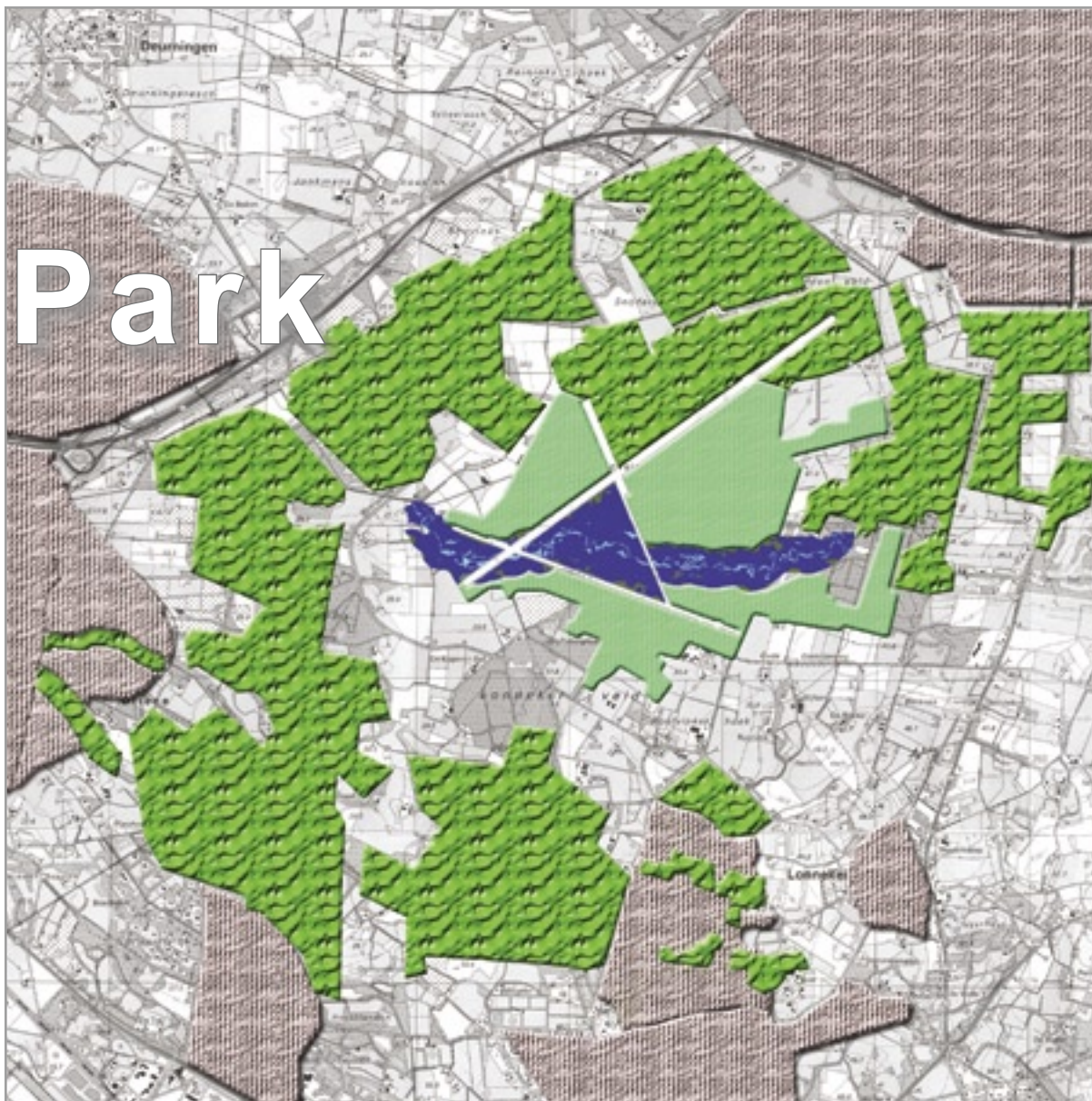

Twent_he Park

GROENLINKS

SNIPDERS **L**andschap

Een idee voor de transformatie van Vliegbasis Twenthe

Twent^he Park

in opdracht van, en in samenwerking met:

raadfracties van GroenLinks Almelo, Enschede, Hengelo en Oldenzaal

en de statenfractie GroenLinks Overijssel

door:

ir. J.J.L. Snijders

GROENLINKS

SNIJDER'S **L**andschap

snijderslandschap

Arnhem, april 2004

Op voorstel van minister Kamp en staatssecretaris Van der Knaap van Defensie heeft de Tweede Kamer in november 2003 besloten dat Vliegbasis Twenthe dicht moet. Samen met de sluiting van

Twenthe Park

vliegbasis Soesterberg, het Marinevliegkamp Valkenburg, de Landmachtkazerne Ede-Oost en de Legerplaats Seedorf moet dit bij Defensie leiden tot een bezuiniging van zo'n 380 miljoen euro per jaar.

In de miljoenennota staat dat Vliegbasis Twenthe in 2007 zal worden gesloten. Met het sluiten van de vliegbasis komt een 417 hectare groot gebied vrij. Deze 417 hectaren staan vanzelfsprekend niet op zichzelf. Vliegbasis Twenthe ligt in een deel van Overijssel dat volop in ontwikkeling is: het gebied tussen de 'stedendriehoek' Oldenzaal, Hengelo en Enschede.

Dit document behelst een visie voor de transformatie van Vliegbasis Twenthe en doet tevens, gekoppeld aan de ideeën voor het vliegveldterrein, uitspraken over ontwikkelingsmogelijkheden van het omliggende gebied. Zodoende ontstaat een visie voor het gebied tussen Oldenzaal, Hengelo en Enschede. Een visie die zich richt op een zo natuurlijk mogelijke invulling van de Vliegbasis en het omliggende gebied, zonder daarbij de realiteit uit het oog te verliezen. Een visie waarbij het landschap, en de beleving van dit landschap centraal staan.

Vliegbasis Twenthe ligt temidden van een kleinschalig cultuurlandschap aan de voet van de stuwwal Oldenzaal-Enschede. Rondom het vliegbasisterrein liggen de steden Oldenzaal, Hengelo en Enschede. Aan de west- en noordzijde van het terrein zijn de A1 en de spoorlijn Hengelo-Oldenzaal duidelijke barrières. Ten zuidoosten van het vliegbasisterrein ligt Lonneker in een minder besloten kleinschalig landbouwgebied. Het vliegbasisterrein zelf wordt omringd door verschillende landgoederen die samen een landgoederengordel vormen.

Plangebied

De verschillende beleidsplannen voor het gebied tussen Oldenzaal, Hengelo en Enschede stellen een hoofdontwikkeling voor van natuur en recreatie. Stedelijke ontwikkeling staat vooral gepland bij, en tegen, de steden. Geplande werklocaties vinden we bij de A1 ten zuiden van Oldenzaal (Hazewinkel noord-west en uitbreiding bestaande werklocatie) en nabij Hengelo, gekoppeld aan de A1. De noordzijde van Enschede kent verschillende plannen, zoals een 'Kennispark' nabij de universiteit en 'woningbouwplan 't Vaneker' nabij Lonneker.

Beleid in hoofdlijnen

In het Natuurgebiedsplan van de provincie Overijssel, is het gebied rondom de vliegbasis grotendeels aangewezen als natuur- en recreatiegebied. De landgoederen ten westen van de vliegbasis en de stuwwal aan de oostzijde behoren tot de EHS* van het ministerie van VROM. Ten noordwesten aan de andere zijde van de A1 wordt een natuur- cq bosgebied ontwikkeld met beperkte toegang, een plan van Dienst Landelijk Gebied. Het Waterschap Regge & Dinkel volgt de visie 'De Regge, blauwe slagader van Twente'. Hierbij gaat aandacht uit naar natuur en recreatie gekoppeld aan de verschillende beken. Evenals DLG geven ze aandacht aan de Deurningerbeek ten noorden van het plangebied. In het bestemmingsplan van Enschede is een ecologische verbindingszone gepland tussen het gebied ten zuidwesten van Enschede en het plangebied. Een verbindingszone die contrasteert met het ontwikkelen van een werklocatie op dezelfde plek. Het streekplan van Overijssel wijst op de landgoederenzone die verschillende belangrijke natuurgebiedjes herbergt.

Bij de uitgangssituatie is gekeken naar de bestaande stedelijke ontwikkelingsplannen in de verschillende beleidsstukken. Om inzicht te geven in de toekomstige stedelijke ontwikkelingswensen van Oldenzaal, Hengelo en Enschede, staan de gewenste (goedgekeurde, vastgestelde of conceptmatige) uitbreidingen op de topografische kaart aangegeven.

Uitgangssituatie

* EHS = Ecologische Hoofd Structuur

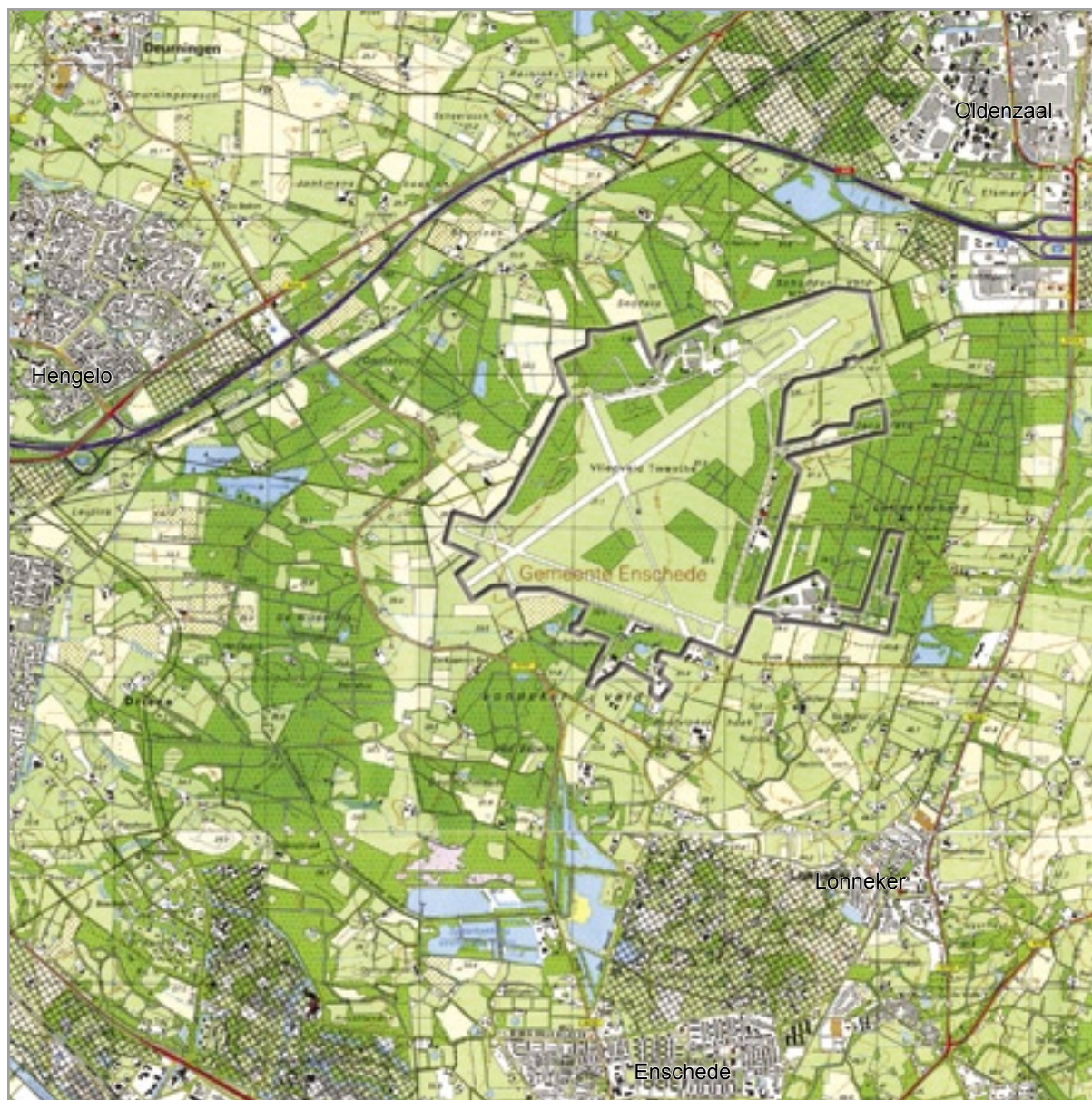
gewenste ontwikkeling;
woon-, industrie-, werklocatie

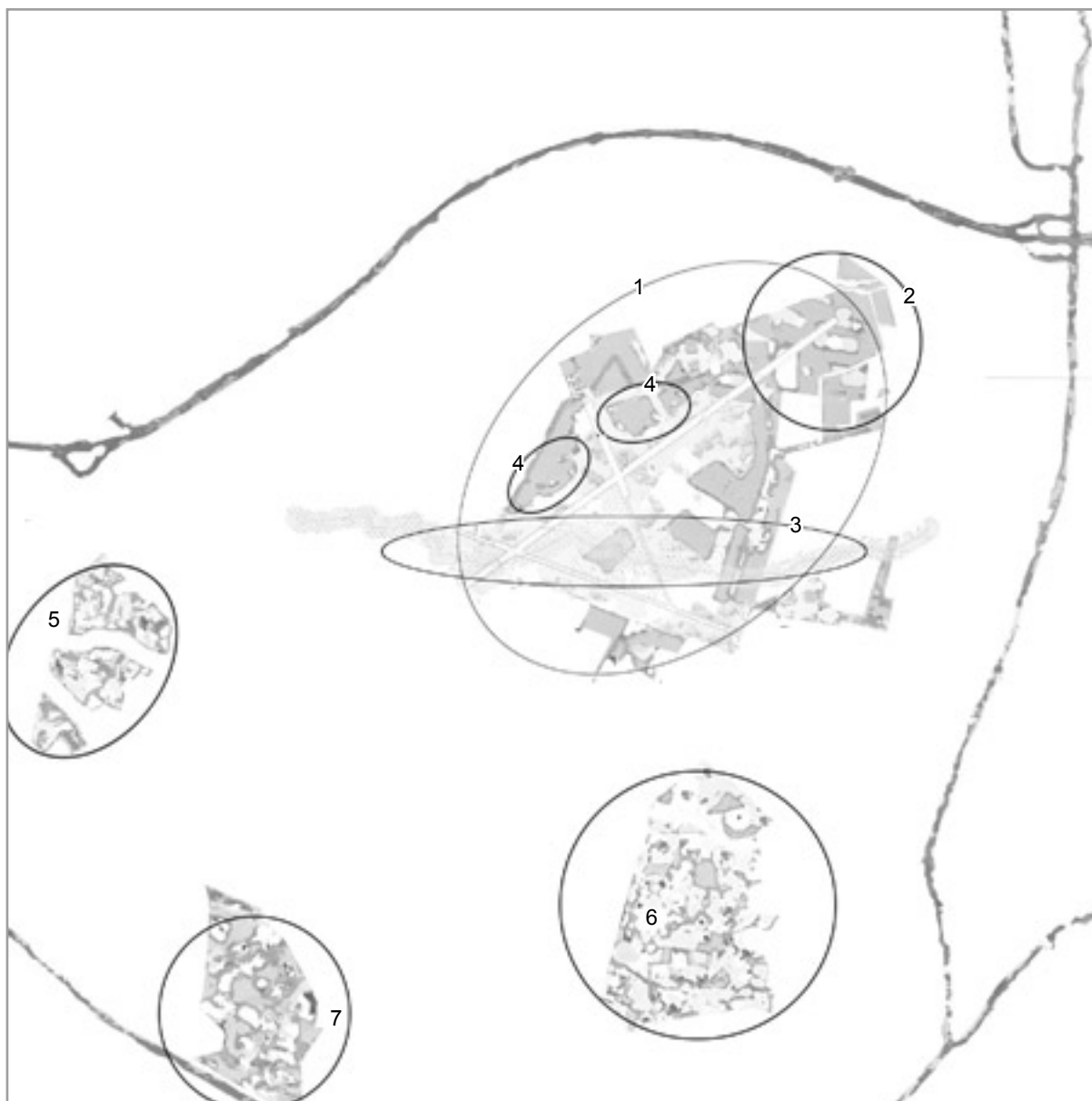

plangebied; vliegveld Twenthe

Vliegveld Twenthe is 417 hectaren groot en ligt in een kleinschalig cultuurlandschap tussen de steden Oldenzaal, Hengelo en Enschede.

De gebieden:

- 1. natuur- en recreatiegebied*
- 2. nieuwe landgoederen*
- 3. beekzone, herstel Blankdellingsbeek*
- 4. natuurgericht park met vakantiehuisjes*
- 5. natuurgekoppeld wonen nabij Hengelo*
- 6. 't Vaneke: wonen nabij Enschede*
- 7. kennispark*

Twenthe Park: een speciaal en uniek park. Een park waar het landschap, de natuur, de beleving van deze natuur en recreatie de basis vormen. Een park voor de hele regio.

Twenthe Park biedt volop extensieve ontwikkelingsmogelijkheden, zoals een park met vakantiehuisjes, hotels, restaurants, musea, etc. Het gebied tussen Oldenzaal, Hengelo en Enschede zorgt door middel van Twenthe Park voor een recreatieve impuls van de hele regio.

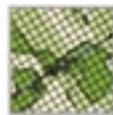
Op de overgang van puur stedelijk gebied naar Twenthe Park zijn goede mogelijkheden voor natuurgekoppeld wonen. Deze woongebieden richten zich op het landschap en kunnen zorgen voor een geleidelijke overgang van stad naar landschap. Binnen deze woongebieden kunnen tevens verbindingroutes een mooie plek vinden. Op deze manier ontstaat een landschappelijk natuur- en recreatiepark dat als onderdeel gezien kan worden van Netwerkstad Twente en dienst doet als uitloopgebied voor een groot deel van de bewoners van Netwerkstad Twente.

'Twenthe park: een arcadia van gradiënten' kent een schitterende landschappelijke inpassing, is zowel behoudend als vooruitstrevend en sluit aan bij het huidige beleid en de huidige ontwikkelingen.

Twent^he Park

gewenste ontwikkeling;
woon-, industrie-, werklocatie

bestaande situatie

Het gebied kent geraffineerde hoogteverschillen, maar helt af van zuidoost naar noordwest. De vliegbasis zelf ligt tussen de 35 en 30 meter +NAP. Het gebied tussen het hogere deel van de stuwwal Oldenzaal – Enschede en de stad Hengelo kent een hoogteverschil van ongeveer 40 meter. Ten oosten, direct tegen de vliegbasis, ligt de Lonnekerberg, met een hoogte van 57 meter +NAP. De bodem tussen Oldenzaal, Hengelo en Enschede bestaat voornamelijk uit veldpodzolgrond; leemarm en zwak lemig fijn zand. Dit ‘dekzand’ wordt voornamelijk aangetroffen in jonge ontginningsgebieden en in de bossen. In het algemeen ligt dit type bodem in gebieden met duidelijke hoogteverschillen. Doorlopende laagten (beekeerdgronden) liggen verspreid, soms verstopt onder het dekzand, rondom de vliegbasis. De beekeerdgronden vallen vaak samen met, al dan niet nog aanwezige, waterlopen.

Belangrijk voor het plangebied is het feit dat de vliegbasis in zijn geheel vergraven is. Dit houdt in dat de gebieden gediëpploegd zijn, waardoor zand in banen naar boven is gebracht en de moerige en lemige lagen verstoord zijn. Concreet houdt dit in dat eventuele aanwezige beekeerdgronden (oude beeklopen) binnen de vliegbasis daardoor niet intact zijn gebleven.

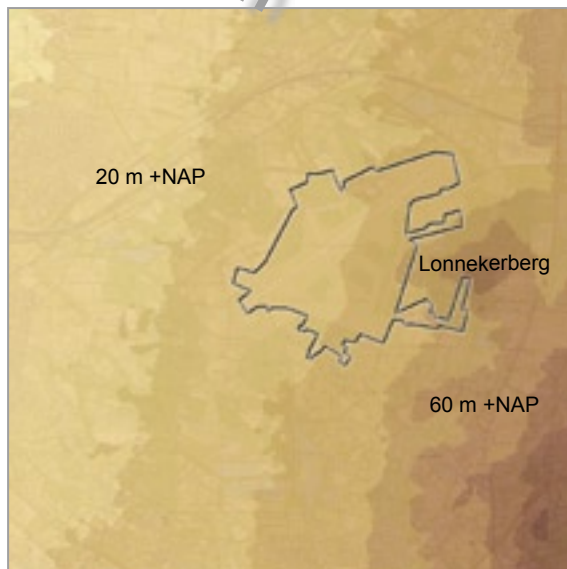
De vliegbasis ligt geheel binnen het stroomgebied van de Regge. De stroomrichting is, gekoppeld aan de hoogte, van oost naar west. Langs de spoorlijn loopt de noordzuid gerichte Koppelleiding, die afwatert in het Twenthekanaal. Veel beken binnen de ‘stedendriehoek’ komen uit op de Koppelleiding. Gekoppeld aan het eerder aangestipte ‘vergraven’ worden grote delen van de vliegbasis gedraineerd. Om de tien meter ligt een drain, waardoor er van een natuurlijke hydrologische situatie geen sprake meer is. Mede door het draineren valt de gehele vliegbasis in gwt VI, de beekeerdgronden vallen samen met gwt III.*

Om binnen de vliegbasis een beek te vinden moeten we teruggaan naar de topografische kaart van 1835, waar we in het zuiden, lopend vanaf de Lonnekerberg, langs het (huidige) Lonnekermeer de ‘Blankdellingsbeek’ zien lopen. Ten noorden van de vliegbasis ligt de Deurningerbeek, een beek die als kwelwaterloop is aangemerkt en waarlangs natuur en recreatie hun plek zullen vinden. Een zelfde soort kwelwaterloop ligt ook ten zuiden van de vliegbasis; de Eschbeek. Kwelwater vinden we rondom het gehele gebied. Een hoeveelheid van meer dan 1 mm/dag (ecologisch van belang) vinden we echter ten noordoosten en zuidwesten van het gebied.

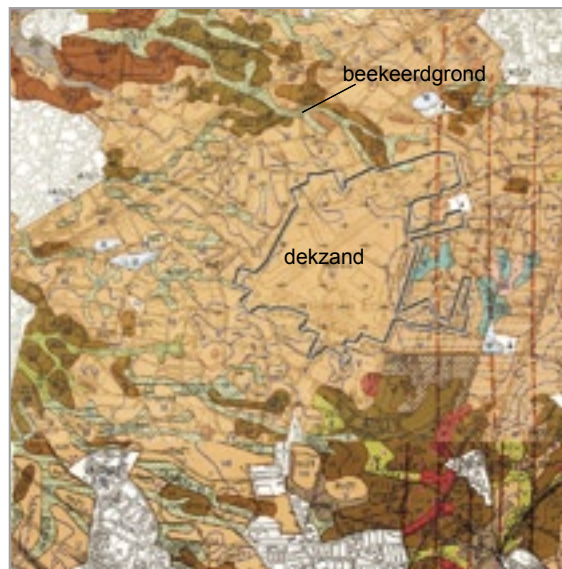
Hoogte en bodem

Hydrologie, waterwegen en kwel

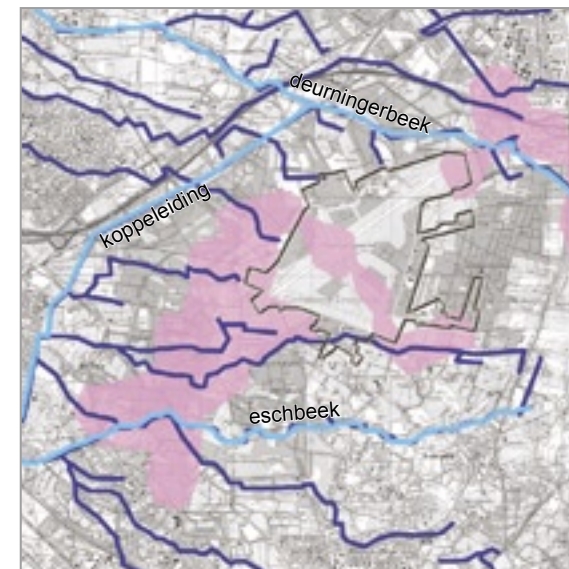
* gwt = grondwatertrap, loopt van I tot en met VIII. Gwt I is extreem nat, gwt VIII is extreem droog.

hoogte, het gebied loopt af van oost naar west

bodemkaart, vrnl dekzand met beekeerdgrond

waterwegen en 1mm/dag kwel (paarse gebied)

1880, kleinschaligheid, maar geen beken

1835, Blankdellingsbeek in het zuiden

gw: III, V, VI, VII

Het gebied tussen Oldenzaal, Hengelo en Enschede kan ontwikkeld worden als gebied waar natuur en recreatie de basis vormen. Recreatie en toerisme is een bedrijfstak die in Overijssel sneller groeit dan in andere delen van Nederland.* Gezien het waardevolle cultuurlandschap, de overgang naar de stuwwal en de waardevolle natuur van dit gebied enerzijds en de ontwikkeling van Netwerkstad Twente anderzijds ligt hier een ultieme kans om een zeer waardevol natuur- en recreatiepark te ontwikkelen en te behouden. Een park dat landelijk gezien uniek is en dienst doet als bijzonder park voor de bewoners van Netwerkstad Twente. Een park waar de bewoners van Netwerkstad Twente en de overige bezoekers kunnen genieten van de natuur en het landschap.

Twenthe Park: een arcadia van gradiënten

Het concept bestaat uit vier hoofdonderdelen:

Onderdelen concept

- landgoederenzone; de bestaande landgoederenzone wordt versterkt zodat een uniek binnengebied ontstaat en de A1 en -toekomstige- uitbreidingen van Oldenzaal een duidelijke grens kennen.
- gradiënten; door in het zuiden de Blankdellingsbeek te herstellen en in het overige gebied de drainage te verwijderen, kan een gebied ontstaan dat tal van gradiënten kent. Zowel van hoog naar laag als van droog naar nat kunnen verschillende soorten natuurtypen zich ontwikkelen.
- vliegveldstructuur; het vliegveld maakt al sinds 1921 deel uit van dit landschap en kent een bijzondere structuur. De assen van deze structuur kunnen zorgen voor een bijzondere en overzichtelijk indeling van het gebied en kunnen een uniek element zijn in het totale park.
- natuurgekoppeld wonen; langs de rand van Hengelo (oost) en aan de noordzijde van Enschede (plan 't Vaneker) kan, gekoppeld aan het natuurpark, speciale woningbouw ontwikkeld worden.

'Twenthe Park: een arcadia van gradiënten' kent ultieme mogelijkheden:

Mogelijkheden

- ontwikkelingsmogelijkheden per zone,
- recreatieve impuls,
- unieke natuurontwikkeling,
- natuurgekoppeld wonen.

* visie op Provinciale dynamiek Rabo, 2003

Twent^he Park

landgoederengordel

beekzone: Blankdellingsbeek

overgangszone: gradiënten

bebouwing

*Twenthe Park: Arcadia van gradiënten,
een natuur- en recreatiepark*

*Hoofdonderdelen:
landgoederenzone
gradiënten
vliegveldstructuur
natuurgekoppeld wonen*

*Twenthe Park:
goede landschappelijke inpassing
oude en nieuwe structuren vormen één
geheel
behoudend én vooruitstrevend
optimale natuurbeleving*

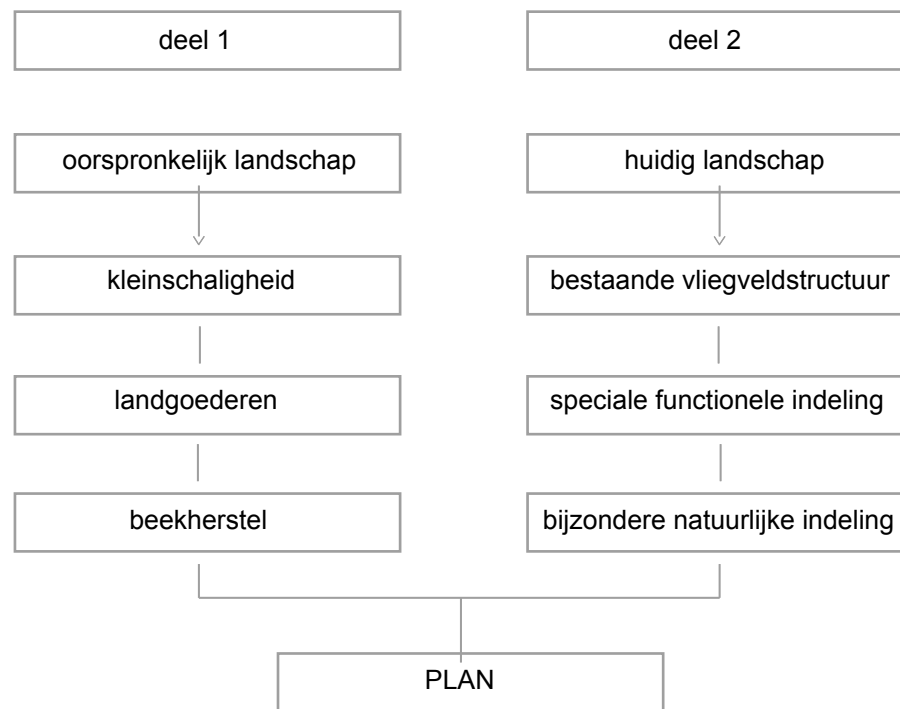
*Ultieme mogelijkheden:
ontwikkelingsmogelijkheden per zone
recreatieve impuls
unieke natuurontwikkeling
natuurgekoppeld wonen*

Het plan bestaat uit twee delen en verschillende ingrepen. Eén deel heeft als basis het oorspronkelijke landschap. De ingrepen die direct voortvloeien uit dit deel kunnen, landschappelijk gezien, als behoudend gezien worden. De ingrepen uit dit deel zijn: kleinschaligheid terugbrengen, landgoederenzone ontwikkelen en Blankdellingsbeek herstellen.

Het tweede deel is vooruitstrevend. De basis voor dit deel wordt gevormd door de structuur van het huidige vliegveld. Deze structuur wordt over het eerste deel heen gelegd en gaat een schaalcontrast aan met de oorspronkelijke landschappelijke basis. Bovendien verankert de structuur het verleden van de plek als vliegbasis. De structuur van het huidige vliegveld zorgt voor een bijzondere functionele en een natuur-landschappelijke indeling.

Opbouw van het plan

kleinschaligheid

landgoederen in het noorden

herstel Blankdellingsbeek in het zuidelijke deel

huidige structuur

natuur-recreatie (oranje) en puur natuur

gradiënten, droog-hoog, nat-laag

De basis van het plan wordt gevormd door -het oorspronkelijke- landschap. Twente kent een kleinschalig landschap, waarbij je je veilig voelt en het landschap kan overzien. Het huidige vliegveld is veel groter van schaal. Door het ontbreken van de 'menselijke maat' is het moeilijk voor mensen om zich te 'plaatsen'. Om zich te kunnen plaatsen in het landschap en om een goede aansluiting bij het aangrenzende landschap te krijgen wordt door middel van houtwallen en andere natuurontwikkeling de schaal teruggebracht tot een niveau dat beter past bij de identiteit van Twente.

Kleinschaligheid

Aan de noordzijde wordt de bestaande landgoederenzone door middel van een uitbreiding van 60 ha. gecomplementeerd. Op deze wijze ontstaat een duidelijke grens, zodat -eventuele toekomstige- uitbreidingen ten zuiden van Oldenzaal een duidelijk einde kennen. Ook de Ecologische Hoofd Structuur wordt door de toegevoegde landgoederen versterkt. Ten westen en ten oosten van het vliegbasisterrein liggen gebieden die deel uitmaken van de EHS. Via de nieuwe landgoederenzone worden deze verbonden, zodat één geheel ontstaat. Binnen deze 60 ha. kunnen 3-5 'landgoederen' ontwikkeld worden.

Landgoederen

In het zuiden van het gebied wordt een oude beekloop uit 1835 hersteld: de Blankdellingsbeek. Deze beek accentueert het open gebied. Op de bodemkaart zijn de beekbedgronden van deze beek, gelegen buiten het vliegbasisterrein, nog duidelijk waarneembaar. De totale lengte van de beek, die loopt van de Lonnekerberg, richting het Lonnekermeer en de Koppelleiding, is ongeveer 6 km lang. De lengte binnen de vliegbasis is ca. 2 km. Doordat het vliegbasisterrein is vergraven, dient deze 2 km extra aandacht te krijgen. De oude beekbedgronden zijn hier (waarschijnlijk) niet meer intact, en er moet hier een ondoorlaatbare beekbodem gemaakt worden.

Blankdellingsbeek

gewenste ontwikkeling;
woon-, industrie-, werklocatie

kleinschaligheid

nieuwe landgoederen

Blankdellingsbeek

Het oorspronkelijke landschap vormt de basis
voor het plan. Drie ingrepen zijn gerelateerd
aan dit oorspronkelijke landschap:

- kleinschaligheid terugbrengen
- landgoederen complementeren
- blankdellingsbeek herstellen

Over het oorspronkelijke landschap, de basis voor het plan, wordt de huidige vliegveldstructuur gelegd. Het vliegveld maakt al sinds 1921 deel uit van het landschap en kent unieke, bijzondere landschappelijke lijnen. Juist deze structuur moet niet ontkend worden, maar moet worden gebruikt. De 'vliegveldstructuur' wordt een speciaal onderscheidend element, verankert het verleden, en kan dienen als basis voor infrastructuur. De verschillende assen kunnen zich in uiterlijk (maat en materiaal) en functie aanpassen aan de zone.

Bestaande structuur: de assen

De hoofdas (groene as op de kaart) kan dienst doen als basisas voor het plan. Het verbindt de verschillende onderdelen van het plan. Bovendien ligt de as perfect van noordoost naar zuidwest, zodat je vanaf de as exact de hoogteverschillen en de daarbij behorende natuurtypen kunt beleven: vanaf de landgoederen zak je via de hoofdas af naar het beekdal. De huidige breedte van deze as is 45 meter en is geheel geasfalteerd. In de lengterichting kunnen stroken asfalt verwijderd worden, zodat er verschillende banen ontstaan. Bijvoorbeeld een baan voor auto's, een baan voor fietsers, een baan die langzaam door grassen overgenomen worden, etc.

Hoofdas: verbinding en beleving

De Twentse Zweefvliegclub die door de aanleg van de Blankdellingsbeek moet wijken uit het zuiden van het gebied, kan op de hoofdas (groene as) of op de activiteitenas (gele as) weer haar plek vinden. Afhankelijk van de windrichting en de benodigde ruimte kan in gezamenlijk overleg een goede plek gevonden worden. Een belangrijk verschil wordt wel de 'start' van de zweefvliegtuigen. Momenteel gebeurt het omhoog brengen ook door een vliegtuigje. Binnen 'Twenthe Park' kan dit alleen door middel van een lier gebeuren. Op de activiteitenas is ook ruimte te scheppen voor luchtballonvaart.

Activiteitenas: zweefvliegen

In het verlengde van de activiteitenas (gele as) ligt een smallere as (blauwe as). Deze wateras kan gekoppeld aan de beek en het natte gebied dienst doen als knuppelpad. Een speciaal wandelpad over boomstammen. Een pad dat mee kan bewegen met een veranderende hydrologische situatie en dat, buiten een bijzondere beleving, een unieke kijk geeft op de natuur.

Wateras: een beleving

De oostwest gerichte fietsas (paarse as) verbindt de gebieden ten oosten en ten westen van het vliegbasisterrein met elkaar. Deze as zou een aan het beekgebied gekoppeld fietspad kunnen worden. Een fietspad dat deel uitmaakt van een nieuwe fietsroute.

Fietsas: onderdeel van route

gewenste ontwikkeling;
woon-, industrie-, werklocatie

hoofdas

activiteitenas

wateras

fietsas

Over het oorspronkelijke landschap wordt de huidige vliegveldstructuur gelegd. De assen kunnen per zone verschillen in uiterlijk en functie.

hoofdas, verbinding en beleving
activiteitenas, zweefvliegen
wateras, speciale beleving
fietsas, as gekoppeld aan fietsroute

De assen verdelen het vliegbasisterrein in verschillende gebieden. Deze verschillende zones kunnen apart ontwikkeld worden. Elke zone krijgt zijn eigen (combinaties van) functies. Puur functioneel kunnen we twee gebieden onderscheiden: een gebied waar natuur en recreatie ontwikkeld kan worden en een gebied waar puur natuur ontwikkeld kan worden.

Functionele indeling

Het natuur - recreatie gebied (oranje/groen gearceerd op de kaart) ligt grotendeels ten noorden van de hoofdas en is gekoppeld aan de landgoederengordel. Dit gebied is 211 hectaren groot. Binnen het gebied zijn ontwikkelingsmogelijkheden die zich richten op recreatie. Een park van ca 25 ha. met eenvoudige vakantiehuisjes kan bijvoorbeeld op de grens van bos naar open ruimte zijn plek vinden. Dit speciale park sluit aan bij de recreatieontwikkeling van Twente, richt zich op de natuur en wordt een ruim opgezet natuurpark met een dichtheid van 5 – 10 vakantiehuisjes per hectare. De prioriteit van dit gebied ligt bij recreatie en natuur. Doordat er exclusiever en extensiever ontwikkeld kan worden, kan de ontwikkeling meer gekoppeld worden aan het landschap. Het streven is dan ook niet een *bungalowpark* in het landschap, maar een beperkt aantal goed geplaatste *vakantiehuisjes* in het landschap. De mogelijkheden voor nieuwe landgoederen, in de natuur - recreatiezone, zijn breed. Van een hotel tot een zwemparadijs met buitenbad, van een uitkijktoren tot een informatiecentrum. Veel is mogelijk, mits de ontwikkeling kleinschalig is en binnen de ontwikkeling past van 'de gordel' en de daarbij behorende uitstraling van een landgoed.

Natuur - recreatie

Een 180 hectare groot gebied (groene vlak) staat geheel in teken van natuur. Het enige dat in dit gebied voor de mens aangelegd kan worden zijn -onverharde- paden. Het gebied ligt zuidelijk van de hoofdas en kent een optimale natuurbeleving. Prioriteit in dit gebied ligt bij natuur.

Puur natuur

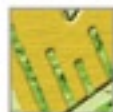
Omdat natuur en het landschap de insteek zijn, maar er wel ruimte wordt gegeven aan extensieve bijzondere ontwikkelingen in delen van het gebied, ontstaat een totaalpark dat zich richt op het landschap, de natuur en de beleving hiervan. Los van de 211 ha. die extensief ontwikkeld kunnen worden, kunnen ook de huidige bebouwde gebieden een nieuwe functie krijgen. Bij de ontwikkeling van deze 35 hectaren kan gedacht kan worden aan musea, onderzoeksfuncties, etc. Kortom, kennisintensieve bedrijvigheid; in de sfeer van milieu- en zorgtechnologie. De ontwikkelingsmogelijkheden worden in latere pagina's nog nader toegelicht.

Ontwikkelingen

gewenste ontwikkeling;
woon-, industrie-, werklocatie

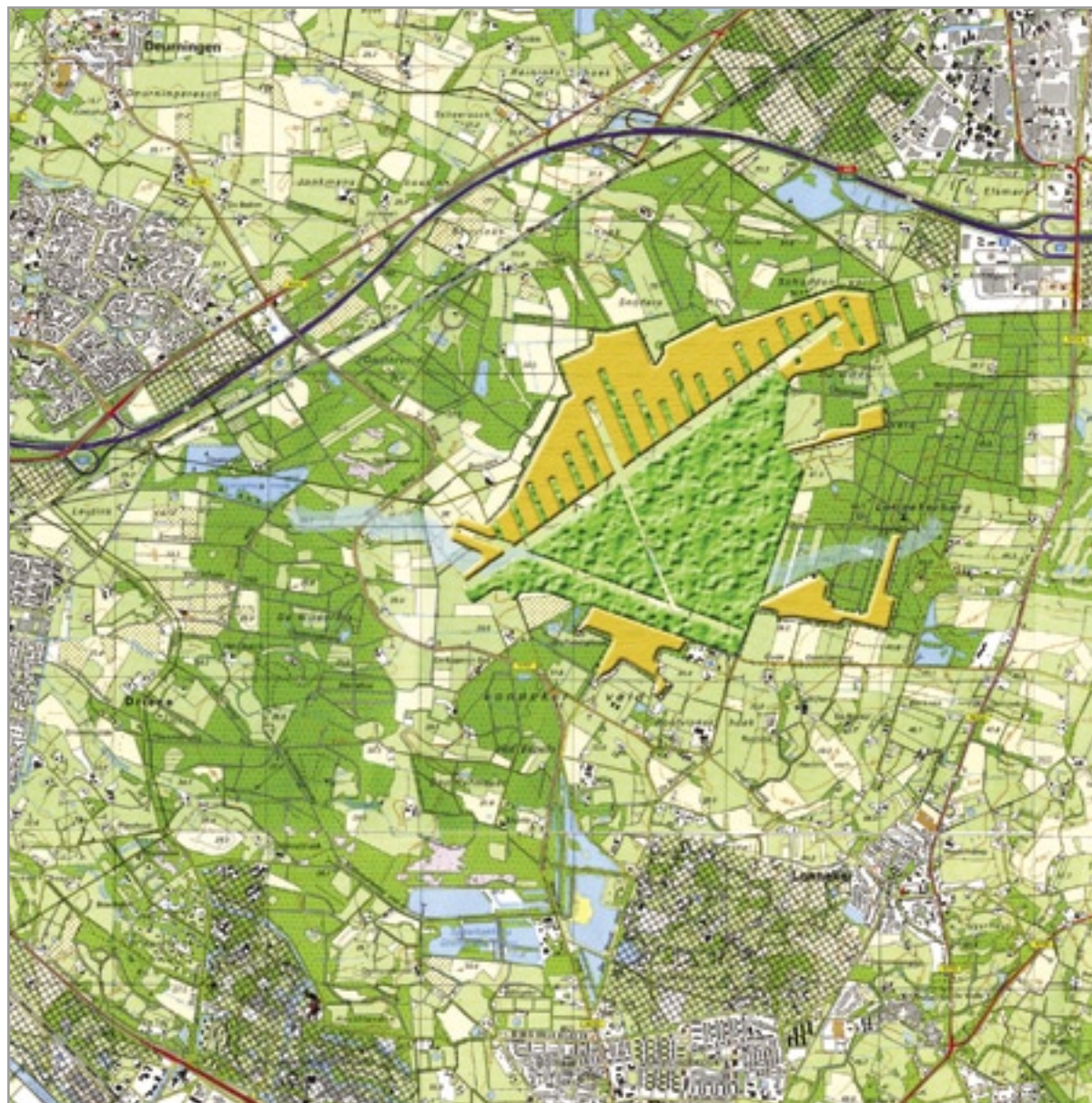
natuur en recreatie

natuur

Functionele hoofdindeling aan de hand van
de hoofdassen. Het oranje gebied is 211
ha. en richt zich op recreatie en natuur, het
groene gebied is 180 ha. en richt zich op
'puur natuur'.

De assen van de huidige vliegveldstructuur, bieden ook een ultieme kans voor een gradiëntenindeling. Belangrijk hierbij is dat de aanwezige drainage verwijderd wordt. Bij het aanleggen van de Blankdellingsbeek in het zuiden van het plangebied zal dit deel afgegraven moeten worden. In het noorden van het gebied, de landgoederen, kan volstaan worden met de huidige hoogte. Het gebied tussen de landgoederen en de beek zal dan aflopend in hoogte zijn. Gekoppeld aan de hoogte ontstaat ook een verschil in hydrologische situatie. Voor de natuur zijn gradiënten erg belangrijk, omdat juist de overgangen van hoog naar laag, droog en nat, voedselrijk en voedselarm boeiende en zeldzame natuur oplevert. Een extra aandachtspunt is het feit dat het gebied onbemest is. Voor zeldzame natuurontwikkeling zijn juist onbemeste stukken grond een perfecte uitgangssituatie.

Gradiënten

Er kunnen in hoofdlijn drie gebieden worden onderscheiden:

- de landgoederen; een gebied van 110 hectare (donker groen op de kaart) dat hoger ligt,
- het beekdal; een aan de Blankdellingsbeek gekoppeld gebied (blauwe gebied op de kaart) dat 90 hectare groot is en dat lager en natter is,
- gradiëntengebied; het gebied (lichtgroen) dat ligt tussen het hogere en het lagere deel, dit gebied is 210 hectaren en zal bestaan uit tal van hoogteverschillen.

Opbouw in hoogte

Eén deel van de gradiëntenopbouw krijgt extra kracht door het geheel: de Blankdellingsbeek is niet alleen een beek, maar ook nog het laagste gedeelte binnen een totaal aan hoogteverschillen.

Bij de natuurontwikkeling kunnen we een 24-tal hoofdtypen onderscheiden: de 24 natuurdoeltypen.* De typen komen tot stand door verschil in waterpeil, de richting van het grondwater (inzijging of kwel), beheer, soort toplaag, grondsoort/bemesting en het stadium van de successie. Het gaat te ver om op deze plaats de natuurdoeltypen te behandelen (een overzicht vindt u in bijlage I, pagina 34). Feit blijft dat er op deze plek minstens 12 natuurdoeltypen haalbaar zijn (waaronder droog bloemrijk grasland, bloemrijke ruigte, vochtig schraalland, bloemrijke natte ruigte, bramenstruweel, etc.). Op het moment dat er plaatselijk bemest zou worden zijn zelfs 18 natuurdoeltypen haalbaar. Bij in achtneming van niet alleen het vliegbasisterrein, maar ook de noordelijk en zuidelijk gelegen kwelgebieden kan zelfs bijzondere kwelnatuur ontstaan. Het is niet mogelijk om natuur te *maken*, het is wel mogelijk om de voorwaarden voor natuurontwikkeling te scheppen. Het vliegbasisterrein leent zich bij uitstek voor het ontwikkelen van de voorwaarden, waardoor een uniek stuk natuur kan ontstaan.

Natuurdoeltypen

* presentatie vallei-ecologie 2, Sjef Jansen, 2002

gewenste ontwikkeling;
woon-, industrie-, werklocatie

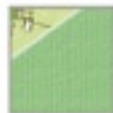
landgoederen: hoger

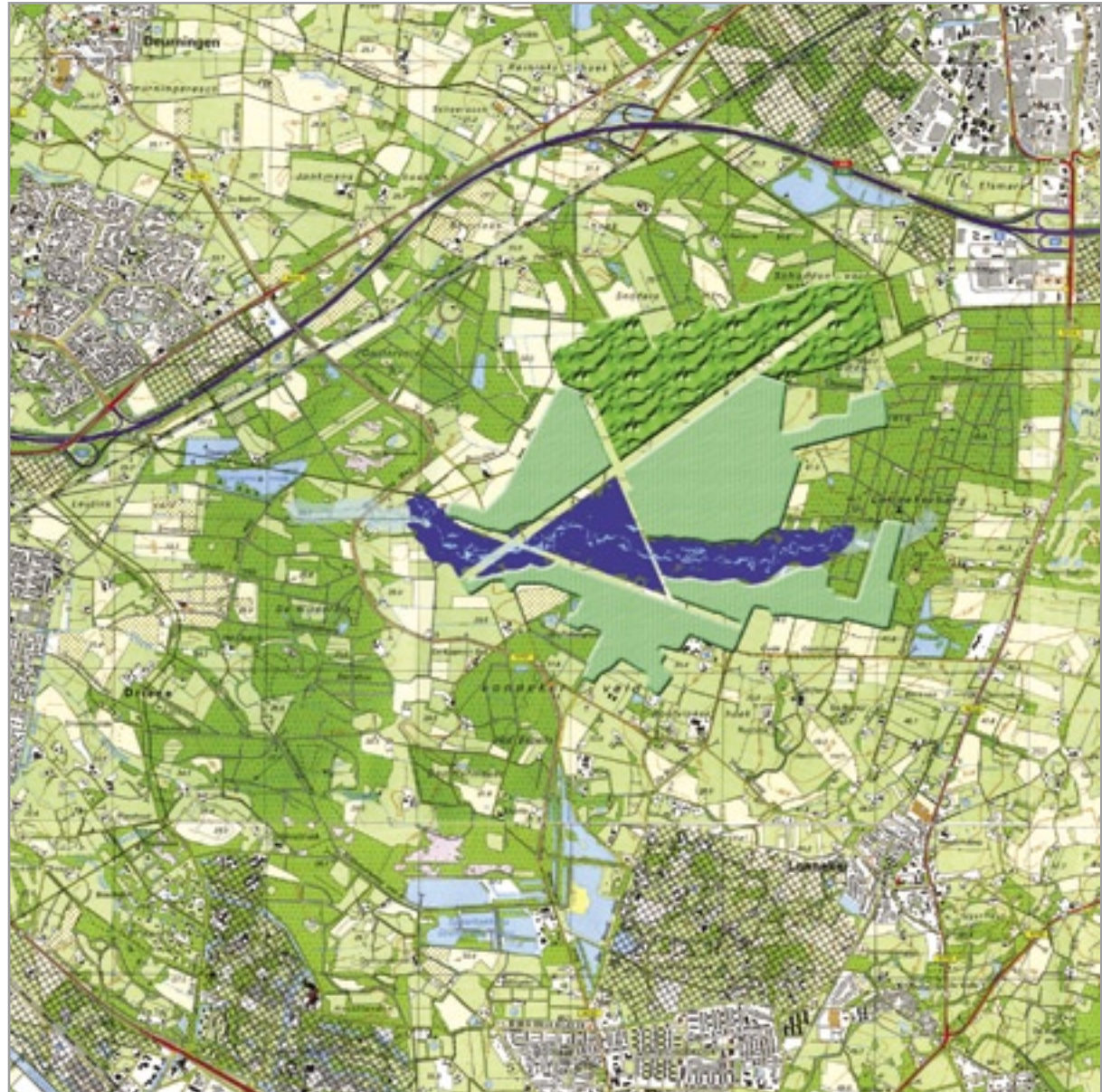
beekzone: lager

overgangsgebied: gradiënten

Gradiënten; door verschil in hoogte ontstaan drie gebieden. Gebieden die gezamenlijk één geheel vormen en waar vele natuurdoeltypen hun plek kunnen vinden.

Gekoppeld aan Twenthe Park kan het gebied tussen Hengelo-Oost en de landgoederengordel ontwikkeld worden als een speciaal woongebied. Uitgangspunt zijn de twee beken die hier lopen, de Eisbeek en de Vinkebeek. Elke beek krijgt een zone van 100 meter, waarbinnen de beek de ruimte krijgt om te meanderen en waar tevens een route gemaakt kan worden. Een route die loopt vanaf Hengelo naar het *uitloopgebied* Twenthe Park. Tussen de zones van de beken kan een speciaal woonmilieu gecreëerd worden. Gedacht kan worden aan speciale 'appartementen' met een landschappelijke uitstraling. De gebouwen staan vrij in het landschap en hebben contact met de landgoederengordel en met de beken. De totale oppervlakte die ontwikkeld kan worden is verdeeld in drie delen en heeft een totaal oppervlak van 44 hectaren. De kracht van deze ontwikkeling is dat het een woongebied koppelt aan Twenthe Park en dat er tevens een route kan ontstaan tussen Hengelo en Twenthe Park.

Ontwikkeling nabij Hengelo

De ontwikkeling bij 't Vaneker kan gezien worden als het begin- en eindpunt van de landgoederengordel. De bestaande bossen kunnen bewaard blijven, waartussen een speciaal woonmilieu kan ontstaan. 'Stedenbouwkundig Masterplan en Beeldkwaliteitsplan 't Vaneker' van Wissing stedenbouw en ruimtelijke vormgeving b.v. uit Barendrecht, in opdracht van de gemeente Enschede, sluit aan bij het idee 'Twenthe Park'.

Ontwikkeling nabij 't Vaneker

Ten noorden van 't Vaneker wordt een gebied ontwikkeld dat aansluit bij de landgoederengordel. In dit gebied kunnen een drietal landgoederen hun plek vinden. Belangrijk bij dit gebied is dat dit deel een duidelijke grens wordt van de 'stedelijk getinte' ontwikkeling vanuit Enschede.

Bij de stedelijke uitbreiding van zowel Hengelo als een deel van Enschede ('t Vaneker) wordt gedacht aan een nieuw soort stedelijke ontwikkelingen. Een stedelijke ontwikkeling waar wonen en natuur hand in hand gaan. Dit idee is van twee toonaangevende architecten: stedenbouwkundige Sjoerd Soeters en landschapsarchitect Paul van Beek. Een uitwerking van hun idee wordt momenteel uitgevoerd bij Den Bosch: plan Haverleij (zie bijlage II, pagina 35).

Haverleij, Den Bosch

beken lopen vanuit Hengelo 'de gordel' in

natuurgekoppeld wonen bij Hengelo

landgoederengordel

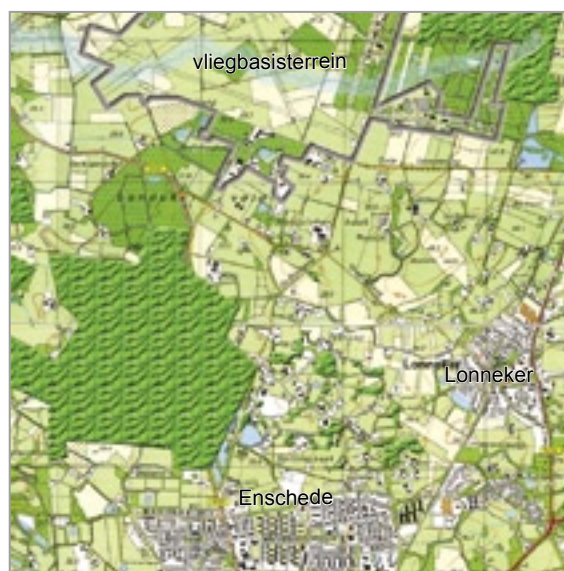
beekzone

natuurgekoppeld wonen

Mogelijkheden van natuurgekoppeld wonen op de overgangen van het meer stedelijke gebied naar Twenthe Park.

't Vaneker nabij Lonneker

ontwikkeling 't Vaneker

Het plan stelt met name ontwikkelingen voor die zich richten op recreatie en natuur. Langs de randen van de steden kan, gekoppeld aan Twenthe Park, speciale woningbouw ontwikkeld worden.

Ontwikkelingen

De economische dragers zijn op te delen in:

- directe recreatieve ontwikkeling;
 - 25 ha. park met vakantiehuisjes
- indirecte recreatieve ontwikkeling;
 - 211 ha. recreatiegebied
- landgoederen;
 - 60 ha., 3 -5 landgoederen
+ ruimte voor boerenbedrijven
- bestaande bebouwing;
 - 35 ha. bestaande bebouwing,
- woningbouw;
 - 44 ha. nabij Hengelo,
 - 100 ha. 't Vanecker, bestaand plan,

Belangrijk bij de ontwikkeling van de bestaande bebouwing is het feit dat sommige bebouwing op de monumentenlijst staat. Een voorbeeld hiervan is een complex met een oud brandweergebouw, 4 andere gebouwen en een commandobunker. Deze staan naast de huidige verkeerstoren. In deze bebouwing willen wij het luchtvaartmuseum onderbrengen. Verspreid in het gebied staan -als Twentse boerderij vermomde- bunkers, commandocentra, e.d. Deze zijn met name te vinden bij de Bergweg, Oude Deventerweg (Bernhardpark), op de Zuidkamp en op de Overmaat. Bij de ontwikkelingen moet deze bebouwing bewaard blijven. Bij nieuwe functies voor de bestaande bebouwing kan gedacht worden aan functies die gerelateerd zijn aan kenniseconomie (zoals onderzoekscentra en testlaboratoria) en recreatie (musea, hotels, restaurants). Voor verdere informatie over de haalbaarheid zie bijlage III, pagina 37.

Aandachtspunten

Twenthe Park

gewenste ontwikkeling;
woon-, industrie-, werklocatie

natuur-recreatiegebied, 211 ha.

landgoederen, 60 ha., 3 - 5 stuks

park met vakantiehuisjes, 25 ha.

bestaande bebouwing (musea,
kennisintensieve bedrijven) 35 ha.

natuurgekoppeld wonen nabij
Hengelo, 44 ha.

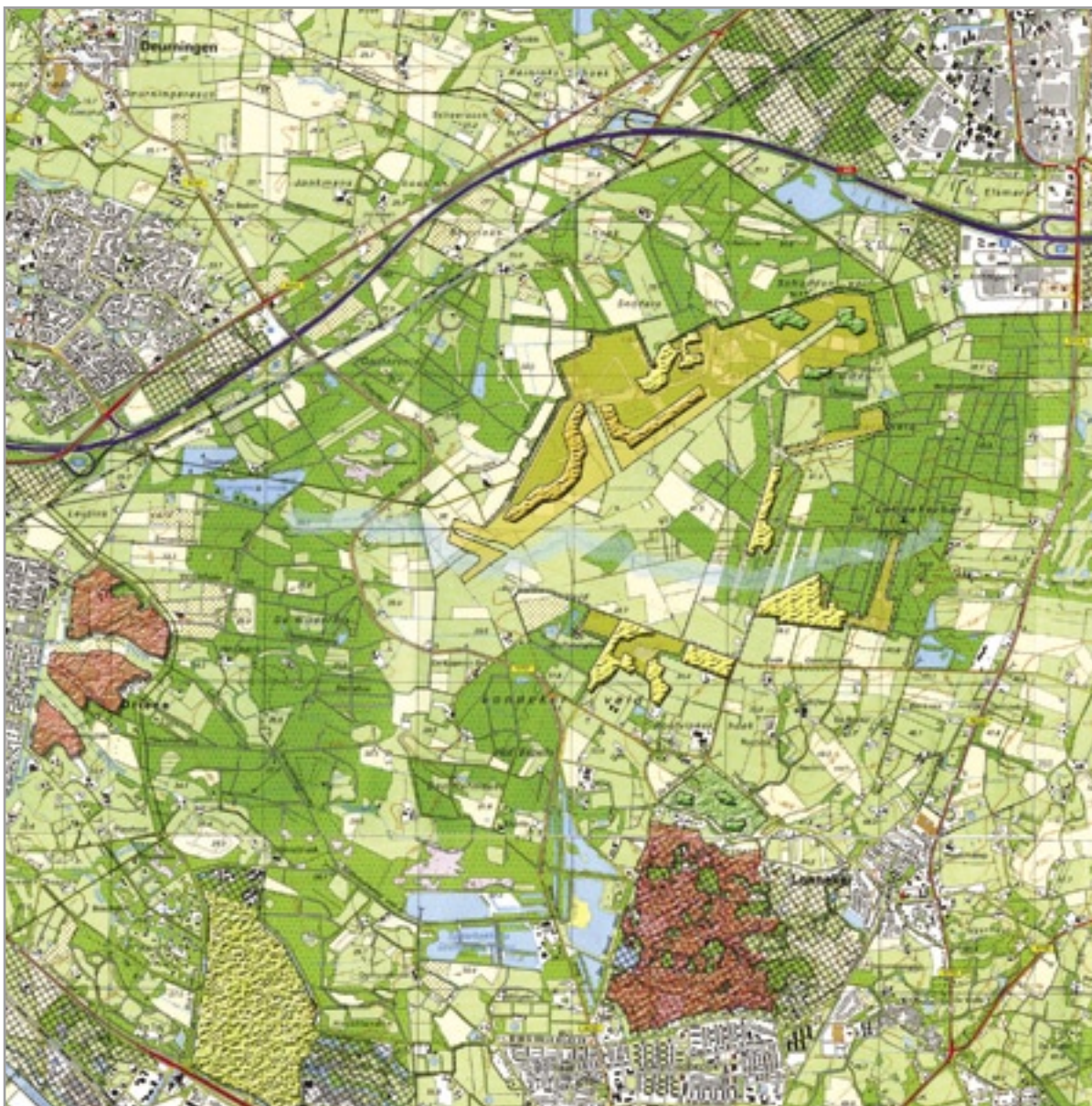
wonen nabij Enschede, 100 ha.
+ 3 landgoederen

kennispark,
115 ha.

Ontwikkelingsgebieden: met name gericht op
recreatie en natuur. Langs de randen van de
steden kan, gekoppeld aan Twenthe Park,
speciale woningbouw ontwikkeld worden.

Voor de ontsluiting van Twenthe Park kan grotendeels gebruik gemaakt worden van de bestaande wegen. Voor een optimale ontsluiting aan de zuidzijde is het mogelijk de Weerseloseweg te herstellen volgens de oude route van de Weerseloseweg. Deze nieuwe route dient puur als recreatieve ontsluitingsroute en moet een dusdanig profiel hebben dat de weg niet als sluiproute gebruikt kan worden. Aan de noordzijde kan de bestaande infrastructuur van de vliegbasis, middels een recreatieve route, aangesloten worden op de Ledeboerweg.

Infrastructuur

Binnen het plangebied liggen twee knooppunten; locaties die door de ligging een speciale plek, en functie, hebben binnen het totaalpark. Deze zichtlocaties kenmerken zich door een mooi overzicht over het gebied, gekoppeld aan een ligging aan de hoofdas. Op deze plekken kunnen bijzondere functies zoals hotels, een landmark (uitkijktoren), fietsenverhuur, etc. een plek vinden. Bovendien kunnen deze plekken dienen als begin- en eindpunt voor wandel- en fietsroutes.

Knooppunten

Voor fietsers en wandelaars moeten binnen Twenthe Park verschillende routes ontwikkeld worden. Er zijn in hoofdlijn twee soorten routes te onderscheiden:

Wandel- en fietspaden

1. toegangsroutes: speciale wandel- en fietspaden die vanuit de omliggende steden Twenthe Park in lopen.
2. belevingsroutes: wandel- en fietspaden die binnen Twenthe Park liggen. Deels zijn deze routes verbonden met wandel- en fietspaden in de omgeving.

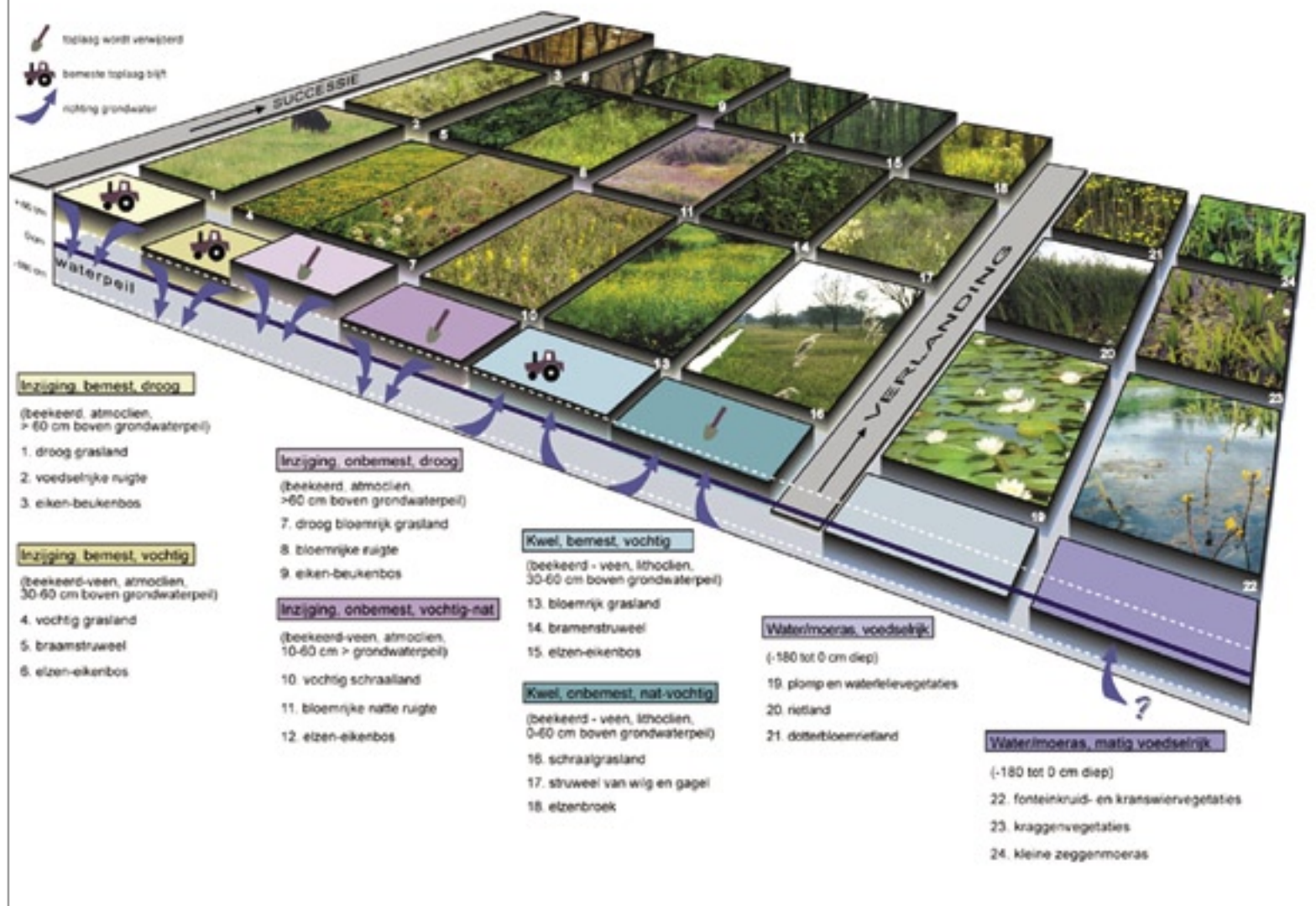

Hoofdinfrastructuur: grotendeels kan volstaan worden met de bestaande infrastructuur.
Binnen het park liggen twee belangrijke recreatieve knooppunten.

Twent_he Park

24 potentiële typen in de natuurontwikkelingszone

*Bij 'Natuurgekoppeld wonen' wordt als referentie gedacht aan het plan 'Haverleij' te Den Bosch (1995).**

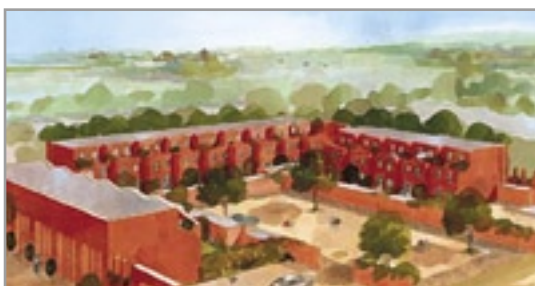
"Haverleij is een uniek project, waar wonen in de 21e eeuw centraal staat. Het is geen gangbare vorm van stadsuitbreiding, maar een nieuwe fase in de Nederlandse woningbouwtraditie.

Het idee is van twee toonaangevende architecten: stedenbouwkundige Sjoerd Soeters en landschapsarchitect Paul van Beek. Zij creëerden voor u een plaats waar wonen en natuur hand in hand gaan. Geen gebied vol twee-onder-één-kapwoningen, maar een uitgestrekt natuurlandschap met her en der een kasteel."

* Bronnen pagina 35:
bovenste afbeelding (luchtfoto) komt van:
www2.telegraaf.nl/multimedia/archive.
De twee rechter afbeeldingen, evenals de 2e en
3e alinea van bovenstaande tekst, komen van de
internetsite van Haverleij: www.haverleij.nl.

Bron pagina 34:
afbeelding komt uit de presentatie vallei-ecologie 2,
Sjef Jansen, 2002

Haalbaarheid

Voor de inrichting en ontwikkeling van het gebied als landschapspark Twenthe bestaat, gelet op vele reacties en andere initiatieven, bij de bewoners van het gebied en van de steden Enschede, Oldenzaal en Hengelo een groot draagvlak.

Het plan is door de toevoeging van economische functies (kenniseconomie, etc.), toeristisch recreatieve voorzieningen (vakantiehuisjes, landschapshotel, etc.) en duurdere woningbouw aan de randen van de bestaande steden financieel haalbaar.

Een globale raming van de kosten ziet er als volgt uit:

- aankoop (gesaneerd) terrein vliegbasis, incl. opstallen	€ 40 miljoen
- inrichting landschapspark, incl. verwijdering infrastructuur etc.	€ 30 miljoen
Totale kosten	€ 70 miljoen

Dekking van deze kosten door:

- bijdragen uit de subsidieregelingen van Europa en het Rijk, 50 %	€ 35 miljoen
- opbrengsten vanuit de economische functies	€ 5 tot 10 miljoen
- opbrengsten vanuit woningbouw , uitgaande van 1000 tot 1500 woningen	€ 20 tot 30 miljoen

Bij de verdere uitwerking kunnen optimalisaties zowel aan de kostenkant als aan de opbrengstenkant worden gerealiseerd. In Nederland zijn goede voorbeelden te vinden waarbij natuur, landschap en (stedelijke) ontwikkeling succesvol is toegepast. Het plan Haverleij bij Den Bosch is een spraakmakend voorbeeld dat momenteel wordt gerealiseerd.